

popratila kratkim bilješkama koje stvaraju vezu između pojedinih događaja, katkad vremenski dosta udaljenih.

Pisma i izvaci iz Magdalenina Dnevnika odišu svježinom duše koja Isusa neodoljivo ljubi, do te mjere da napušta svoj zavičaj i da po uzoru na Charlesa de Foucaulda živi među muslimanima. Tu susrećemo duhovnost koja je u izravnu doticaju sa svakodnevnim životom: s radostima i sa žalostima, s uspjesima i neuspjesima, s lakoćama i teškoćama svakidašnjeg života. Duhovnost je to, a to moramo posebno istaknuti, koja je na posebni način prožeta Svetim pismom i ljubavlju prema siromasima i napuštenima.

Tko je imao sreću kao što sam imao ja sresti i razgovarati s tom divnom osobom, shvatio je što znači biti i živjeti kao svetac u naše suvremeno vrijeme.

Budući da se u toj knjizi velikim dijelom radi o povijesti nastanka i razvitka družbe malih sestara Charlesa de Foucaulda, bit će ona osobito zanimljiva i korisna za čitanje našim čitateljima. Knjiga je prožeta takvom duhovnošću da odmah osvaja svakoga tko je počne čitati. Čitanje tih pisama i razmišljanja Sestre Magdalene osvaja, izgrađuje i učvršćuje u vjeri svakog onoga koji ih čita.

Jadranka Brnčić izvrsno je prevela Magdalenina pisma i izvatke iz Dnevnika na hrvatski jezik.

Adalbert Rebić

HANS BERHARD MEYER (IZD), *Gottesdienst der Kirche*. Handbuch der Liturgiewissenschaft. Teil 4: EUCHARISTIE. Geschichte, Theologie, pastoral. Verlag F. Pustet, Regensburg 1989. str. 602.

Ovo liturgijsko-teološko djelo »Gottesdienst der Kirche« primljeno je među stručnjacima s izvanredno visokim ocjenama. Ono se već prevodi na talijanski jezik, i 1. svezak ima se pojaviti uskoro. I na ekumenskom je području djelo primljeno uz vrlo povoljne ocjene.

Ovo je 4. svezak priručnika za liturgijsku znanost. On je posvećen euharistiji, sakramentu koji za Crkvu predstavlja vrhunac njezina bogoslužja, središte sveg njezinog vjerničkog življenja. U isto vrijeme nijedan drugi sakrament ne dijeli tako duboko kršćane kao upravo ovaj, koji je inače duhovni testament Kristov ostavljen njegovim pristašama. Međutim, zahvaljujući upravo strpljivom istraživanju povijesti sakramenta euharistije probuđene su velike nade na ekumenskom području. U novije vrijeme postignuti su ili su na pomolu izvanredni ekumenski pomaci glede povijesti, strukture, obreda i duhovnosti sakramenata euharistije.

Glavni su i stožerni dijelovi sljedeći: Uvod (1–60), Posljednja večera Isusova i prvokršćanska gozba Gospodnja (61–86), Od gozbe Gospodnje do euharistijskog slavlja: 1–4 st. (87–129), Euharistijski obredi Istočne i Zapadne Crkve (130–164), Rimska misa (165–392), Slavljenje Večere Gospodnje u crkvama reformacije (393–440), liturgijsko-teološka i pastoralno-liturgijska pitanja (441–580) i Njegovanje i poštivanje euharistije (581–597). Ovo djelo od 600 stranica

predstavlja potpuni povijesno-teološki pregled sakramenta euharistije (antropološka, liturgijsko-teološka i liturgijsko-pastoralna pitanja). Poslije svakog otsjeka ponuđena je izobilna i prebrana bibliografija za kojom može čitatelj po-segnuti i pojedina pitanja još usavršiti.

Pisac ovog pozamašnog djela o euharistiji je isusovac Hans Bernhard Meyer. Samo je otsjek o slavljenju Večere Gospodnje u reformiranim crkvama napisala Irmgard Pahl. Hans B. Meyer je ovim djelom pokazao da izvrsno poznaje povijest, teologiju, liturgiju i pastoral sakramenta euharistije.

U uvodnom poglavlju pisac razglaba općenito značenje i naziv sakramenta euharistije. Tu poseže za dodirnim povijesno religijskim točkama a osobito za starozavjetnim i općežidovskim korijenima euharistije. U tom svjetlu shvaća i tumači u 2. poglavlju Kristovu Posljednju večeru iz koje je izrasla Večera Gospodnja. U 3. poglavlju prikazuje vrlo opširno i vrlo pojedinačno mnogostruke starokršćanske liturgijske oblike slavljenja euharistije i na Istoku i na Zapadu. Rimski oblik slavljenja euharistije svetu misu prikazuje u posebnom poglavlju (Pogl. 5). Prikazuje povijest Rimske mise i njezine različite liturgijske oblike. Svoja izlaganja temelji na povijesnim izvorima (razni sakramentari). Šteta što pisac nije obrađujući mnoge rimske oblike mise nigdje upozorio na glagolsku misu u našim hrvatskim krajevima srednjeg vijeka. Ovo je poglavlje izvanredno bogato: od germansko-franačkog oblika slavljenja mise pa sve do misala pape Pavla VI pisac prolazi kroz sve vremenske epohe, kroz sve tako različite kulture i daje mnogo vrlo zanimljivih pojedinosti o povijesti svete mise na Zapadu.

Slavljenje euharistije u protestantskim crkvama prikazala je Irmgard Pahl s neobično profinjenim taktom i ekumenskim duhom. I ona je pokazala bogatstvo euharistijskih oblika u pojedinim protestantskih naroda prošlosti i sadašnjosti.

Svećenicima, teolozima, studentima teologije i zainteresiranim laicima bit će od osobite koristi i dva posljednja poglavlja u kojima pisac razrađuje pojedina liturgijsko-teološka i pastoralno-liturgijska pitanja (smisao slavljenja euharistije, oblikovanje slavljenja euharistije, djelotvornost euharistije, i slično).

Pisac se često poziva na djela suvremenih pisaca o euharistiji (J. Betz, J. Corblet, A. Piolanti, O. Nußbaum, E. J. Lengeling, J. A. Jungmann, J. H. Emminghaus i drugi). Tako je to zapravo jedna jedinstvena enciklopedija sakramenta euharistije.

Adalbert Rebić

Gottesdienst der Kirche. Handbuch der Liturgiewissenschaft: Teil 7,1 Sakramentliche Feiern I. Die Feiern der Eingliederung in die Kirche. F. Pustet 1989. Stranica 266.

Neke smo sveske ovog velikog i značajnog djela već prikazali u Bogoslovskoj smotri (vidi BS 1988, br. 1, str. 162-163). Pred nama je svezak 7. dio